

ВИКОРИСТАННЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТРАДИЦІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Мисак Олександра Вікторівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті схарактеризовано виховну роль традицій у навчальному процесі вишу. Розкрито їх значення, виховну мудрість у забезпеченні професійного формування майбутнього вчителя.

Ключові слова: традиції, виховання, народна педагогіка, професійна підготовка.

Як визначено Державною національною програмою «Освіта» («Україна ХХІ століття») – розбудова та реформування школи мають стати основою відтворення інтелектуального та духовного потенціалу народу, становлення державності та демократизації суспільства в Україні. Одним із пріоритетних виховних завдань освіти є формування у молоді духовних цінностей, патріотизму, демократизму та гуманізму. Ці завдання реалізуються у процесі залучення, зокрема, майбутніх учителів до виховного досвіду, традицій родинного життя, звичаїв, обрядів, закладених в основі народної педагогіки.

Вперше, питання про особливості національних виховних систем, у праці «Про народність у громадському вихованні» розкрив видатний вітчизняний педагог К. Ушинський. Він же й увів у широкий науковий обіг поняття «народна педагогіка», переконливо обґрунтувавши правомірність цього терміна в педагогічній науці, теоретично і практично довів, що народна педагогіка є основою педагогіки наукової, закликав до ґрунтовного і всебічного вивчення виховного досвіду трудових мас. За словами педагога, виховання не треба вигадувати, бо воно існує в народі стільки віків, скільки існує сам народ, з ним народилося, з ним зросло, відобразило в собі всю його історію і всі його якості [3, 20].

Закономірності, принципи та методи народної педагогіки дослідив О. Духнович у праці «Народная педагогія в пользу училищ и учителей сельских».

Видатний педагог А. Макаренко розглядав народну педагогіку як золотий фонд. Об'єктом його наукових узагальнень і висновків була жива практика виховання дітей у трудових сім'ях, яку він вивчав через власні спостереження, розмови й листування з батьками [3, 31].

«Народ – живе, вічне джерело педагогічної мудрості» – зазначав В. Сухомлинський. Захоплення вченого народною педагогікою було таке сильне, що він збирався написати про це фундаментальну наукову працю [3, 31-33].

Важливий аспект традицій визначав дослідник проблеми С. Павлюк: „Феномен народно-традиційної культури полягає у тому, що через неї здійснювався і здійснюється генетичний теоретико-культурний зв'язок поколінь у часі і просторі, віковічні традиції, завжди були кровоносними артеріями в національному організмі, де одночасно проходить процес синтезу старих і новоутворених традиційних елементів, що узвичаювалися в повсякденному житті і ставали основою для подальшого поступу» [4, 122].

Як зазначає вчена А. Бойко, традиції – це філософське, соціально-психологічне і педагогічне явище. Вони усталено відображають наступність соціального досвіду українського народу, є формою функціонування суспільних відносин і взаємин між людьми певної національності, забезпечують їх закріплення, розвиток і передачу новим поколінням у процесі загальноприйнятих видів суспільної діяльності [2, 5].

Виховання з позицій народознавчого підходу розглядається науковцями як система педагогічно доцільної спеціально організованої виховної взаємодії вихованця й вихователя у

дусі природно-історичного розвитку національної духовної та матеріальної культури. Виходячи з цього перед вихованням ставляться такі конкретні завдання:

- виховувати підростаюче покоління у дусі продовження свого роду, спадковості й наступності поколінь;
- формувати у дітей високу народну мораль, загальнолюдські й національні цінності;
- пробуджувати й виховувати в них національну свідомість і гідність, громадянськість і почуття патріотизму;
- формувати в дітей прагнення берегти народні традиції і звичаї, примножувати національні багатства, відстоювати інтереси народу й України;
- виявляти природні задатки, нахили кожної дитини, розвивати її здібності спираючись на позитивне [2, 17].

Як вважає А. Бойко, упровадження в процес підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності технологій виховання на національно-культурних традиціях сприятиме: по-перше, виникненню у молоді людини інтересу, прагнення пізнання і вивчення особливостей культури свого народу, національних традицій зокрема; по-друге, спрямованості свідомості, діяльності й поведінки на створення матеріальних і духовних цінностей українського народу; по-третє, становленню самобутньої індивідуальності на основі розкриття її творчого потенціалу, етнічного самовираження; по-четверте, формуванню морально-етнічних поглядів і переконань, що разом з комплексом відповідних знань, умінь і навичок утворює сферу високоморальної етнічної індивідуальності.

Умовами впровадження даних технологій є:

- високий рівень розвитку національної самосвідомості суб'єктів, що супроводжують даний процес – батьків, інших членів родини, вчителів, вихователів, тьюторів тощо; знання ними вікових і психологічних особливостей даної вікової категорії;
- комплексне впровадження даних технологій, що пояснюється їх взаємодетермінованістю;
- високий рівень загальної та національної світоглядної ерудиції тьютора; його високопрофесійна компетентність з питань українознавства, національної та духовної культури; відродження, збереження, розвитку й творення національно-культурних традицій українського народу;
- формування суб'єкт-суб'єктних індивідуально-гуманістичних особистісно орієнтованих відносин, де домінують відродження національної свідомості, української культури, рідної мови, виховання громадянина-патріота та прагнення до інтеграції у європейський освітній простір;
- створення системи неперервного процесу виховання дітей та учнівської молоді на національно-культурних традиціях українського народу (довгострокові програми, що об'єднують соціально-педагогічні комплекси);
- формування морально-естетичних, навчально-пізнавальних, перспективно-ціннісних та інших мотивів художньо-творчої практичної діяльності особистості, що ґрунтується на традиціях народно-прикладного мистецтва;
- виявлення і попередження причин, які гальмують процес виховання молоді на національно-культурних традиціях українського народу;
- достатній рівень матеріально-технічного та інформаційного забезпечення (фінансування держави, діяльність профспілок) [2, 113].

Умови розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя:

- цілеспрямована орієнтація всієї системи підготовки на образ сучасного вчителя-гуманіста, професіонала, носія провідних ідей національної і загальнолюдської культури;
- виявлення реального стану сформованості в майбутніх учителів професійно-педагогічних потреб, цілей, мотивів, установок, пов'язаних з відповідним напрямом освітньо-виховної діяльності;

- педагогічна діагностика сформованості елементів педагогічної майстерності на довузівському і вузівському етапах тих, хто навчається, та рівня педагогічної майстерності вчителів на післявузівському етапі;
- забезпечення відносної завершеності кожного етапу становлення професіонала при одночасному формуванні у тих, хто навчається, загальної установки на незавершеність процесу професійного становлення в цілому, усвідомлення професійного самовдосконалення, необхідності постійного пошуку шляхів удосконалення власної професійної майстерності;
- орієнтація майбутнього спеціаліста на сприйняття позицій власної активної життєдіяльності, що відповідає за досягнутий рівень професійної майстерності;
- творчий характер професійної підготовки з урахуванням індивідуальних можливостей та особистостей кожного студента;
- забезпечення відповідних умов для активної участі студентів у навчальному моделюванні шляхом створення і відпрацювання моделей педагогічної взаємодії;
- поширення завдань відпрацювання елементів професійної майстерності на всі дисципліни психолого-педагогічного циклу, розробку та впровадження комплексних, міждисциплінарних видів занять;
- постійні творчі зв'язки із загальноосвітніми школами та закладами освіти на довузівському, вузівському та післявузівському етапах [1].

Оскільки, основною метою національного виховання на сучасному етапі реформування освіти є досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави, духовності, трудової, моральної, розумової, естетичної, правової, фізичної та екологічної культури, використання виховного потенціалу українських традицій у підготовці майбутніх вчителів забезпечує формування високого професіоналізму, сприяє самовдосконаленню та самореалізації особистості.

Перелік використаної літератури

1. Барбіна Є.С. Формування педагогічної майстерності вчителя в системі неперервної педагогічної освіти. Київ, 2001. – 295 с.
2. Методолого-теоретичні й методичні засади виховання молоді на національно-культурних традиціях українського народу в умовах євроінтеграції: Науково-методичний посібник / Авт. кол.; ред. докт. пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України А.М. Бойко; Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. – Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2008. – 171 с.
3. Стельмахович М.И. Народная педагогика. – К.: Рад. шк., 1985. – 312 с.
4. Українське народознавство / За ред. С. Павлюк. – К.: Знання, 2006. – 568 с.

УДК 613:005.336.2

ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТІЙНОГО КОНСТРУКТУ «ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗІ ЗДОРОВОГО ЖИТТЯ»

Тітова Аліна Володимирівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

м. Полтава

Анотація. У статті на основі цілісного наукового аналізу розкриті суть, зміст, структуру та особливості понятійного конструкту «формування в учнів компетентності зі здорового життя». Для досягнення поставленої мети використано комплекс таких взаємопов'язаних та адекватних меті й завданням дослідження теоретичних методів: аналіз,